

Smigh Tikka Malti 3a (ISBN 978999091929-5)

Testi tal-*podcasts* li jinsabu fuq www.merlinpublishers.com/podcasts/tikkamalti-3a/

Taqsimta 1: Min Jien? Fejn noqghod?

Pagna 7

Bongu. X'raqda dik hej! Jiena Bettina Brown. Ghandi tmien snin. Xaghri isfar u mgieghed: la lixx u lanqas nokkli. Ghajnejja kannella çari. Id-dar tiegħi hija l-karavan. Fih noqoghdu jiena, il-mamà, il-papà u ohti Petra. Petra naqra iqsar minni, ghandha xagharha isfar, u ghajnejha kannella skuri. Fil-karavan ghandna kcina, mejda u erba' siggijiet. F'rokna tal-karavan hemm sodda ghalija u ghal Petra u f'parti ohra hemm sodda ohra għall-ġenituri. Jien inhobb inpingi u naqra. Inhobb ukoll is-somom li jagħtini naħdem il-papà. Ahna dejjem nivvjagġaw. Bhalissa qegħdin fil-kampanja. Jekk trid, xi darba nistiednek tiġi għandi. Xi tghid?

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Dwar xiex inhi din is-silta?
2. Iddeskrivi fejn toqghod Bettina.
3. X'inhi l-iktar haġa li timpresjonak f'din is-silta?
4. Kieku jkollok tmur għand Bettina, tmur? Għaliex?

Pagna 15

Ġulinu l-ġurdien

Ej! Jiena Ġulinu l-ġurdien. Tagħrafni għax griz bi mniehri roża. Ghandi għaxar snin u noqghod ġo toqba fid-dar tal-kantuniera. Inhobb hafna l-ġobon u ç-çirasa. Meta ma nkunx qed niekol, inkun qed naħdem. Inhobb niehu hsieb id-dar. Ilbieraħ kelli x'nagħmel iktar mis-soltu. Waslet kamra tas-sodda ġdida. Fuq il-komodina poġġejt ir-radju u ftit kotba. Il-kxaxen tal-gradenza mlejtjom bil-hwejjeġ u bix-xugamani kollha kuluri. Għamilt ukoll it-tapit l-aħmar fin-nofs tal-kamra. Ehh, sa filghaxija kont ghajjien mejjet.

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Dwar xiex inhi din is-silta?
2. Semmi xi affarijiet li ssib fid-dar ta' Ġulinu.
3. Kif inhi l-kamra tiegħek? Differenti minn ta' Ġulinu?

Taqsimta 2: L-iskola

Pagna 21

Il-Palazz tal-Gran Mastru

F'Malta għal hafna zmien kellna Gran Mastru. Il-Gran Mastru kien jikkmanda kollox. Kien jghix f'palazz kbir fil-Belt Valletta. Dan li qed tara fl-istampa huwa l-Palazz tal-Gran Mastru. Tant hu kbir li tintilef fih. Hemm kull sala daqsieq bi twieqi kbar u madum ikkullurit. Hemm ukoll pitturi sbieħ u għamara antika. Ma jonqsux il-kurituri twal mimlija suldati tal-hadid ... dejjem għassa. F'dan il-palazz kollox ileqq daqs il-kristall. Illum hemm it-tfal tal-iskola primarja ta' Raħal Ġdid. Il-gwida qed jghidilhom hafna affarijiet fuq il-Palazz. It-tfal kurjużi u herqana jitghallmu affarijiet godda.

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. X'jismu l-palazz f'din is-silta?
2. Fejn qieghed dan il-palazz?
3. Semmi tliet affarijiet li hemm fil-palazz.
4. Inti ġieli dhalt f'dan il-palazz? Tixtieq tmur?

Pagna 29

Il-habiba tiegħi Katrinska

L-ikbar habiba ta' Nora kienet Katrinska. Kienu ilhom skola flimkien mill-kinder. Dejjem ma' xulxin. Dejjem fl-istess bank. Imma jum fost l-oħrajn, Katrinska qalet lil Nora li l-familja tagħha se tmur lura s-Serbja. Il-bniet iddispijaċihom hafna li kienu se jinfirdu. Fl-aħħar jum tagħha tal-iskola, Katrinska hadet lil Nora ors taċ-ċarrut b'isimha fuqu. U Nora tat lil Katrinska djarju. L-ghada Katrinska kienet qieghda fuq l-ajruplan u Nora kienet wehedha fil-klassi. Imma ftit jiem wara, l-ghalliem ghen lil Nora biex ikellem lil Katrinska permezz tal-internet. U tghidx kemm paċċu! L-ghada Nora qagħdet tisma' l-mużika li bagħtilha Katrinska mis-Serbja.

Taqsimta 3: L-annimali shabna

Pagna 33

Fis-santwarju tal-annimali

Bongu! Jien Karmenu. Ma nahdimx għax pensjonant u niehu gost nigi nagħmel xi xogħol volontarju fis-santwarju tal-annimali. Innaddaf fejn joqogħdu, nixtri l-ikel, nagħtihom x'jieklu, u anki nilgħab magħhom. Bħalissa għandna hafna klieb u qtates x'nieħdu hsieb! In-nies jibagħtulna hafna flus, ikel u ċraret imma mhux dejjem ikun bizzejjed. Jien niehu gost hafna meta tiġi familja biex tagħzel kelb jew qattus u tieħdu magħha d-dar. Ara ġej Krispin. Dan il-qattus inhobbu wisq. Sibtu fit-triq kien għadu ferħ u kienet laqtitu karozza. Ġibtu hawn mill-ewwel u hadna hsiebu sew. Issa tghidx kemm sar qattus sabih u nebbiexi! "Mjaw" ... Xi trid e? Titfissid hux, trid? Halli għalik int.

Ara ha noqghod infissdu ftit. Saħħa!

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Min qed jitkellem f'din is-silta?
2. Dwar xiex qed jitkellem?
3. Inti ġieli mort f'santwarju tal-annimali?
4. X'taf dwar l-annimali li jkun hemm fis-santwarju?

Pagna 40

Piŋgi għalqa forma ta' rettanglu. Piŋgi s-sema blu bis-shab abjad u xemx kbira forma ta' ċirku ta' lewn isfar.

Wara piŋgi żewġ sigriet biz-zokk kannella u l-weraq aħdar. Waħda mis-sigriet hija tat-tuffieħ.

Piŋgi erba' fjuriet. Waħda safra, waħda vjola, oħra hamra u oħra orangjo. Il-fjuri għandhom żewġ werqiet hodor kull waħda. Iii, qed tisingħuha? Żzzzzzzz ... Hemm nahla wkoll. Pogġiet fuq il-fjura l-hamra.

Pagna 41

Dakinhar li harab Kejlu

Min hu Kejlu?

Kejlu l-amorin tgħidx kemm kien jgħanni bil-qalb. Meta jgħanni l-kuluri tiegħu jisbieħu. L-aħdar isir iktar aħdar u l-isfar isir iktar isfar. Sam u Kylie dejjem kienu jagħtuh jiekol u jixrob u minn żmien għal żmien kienu jnaddfulu l-gaġġa wkoll. Għalhekk Kejlu kien amorin kuntent.

Fejn joqghod?

Kejlu kellu gaġġa kbira fejn joqghod. Fiha kellu mera u kien viċin il-gallarija għall-arja. Kellu wkoll bieqja zghira għall-ilma u bieqja zghira oħra għall-iskalora. Din il-gaġġa kienet ġol-kċina. U l-kċina ta' Sam u Kylie qiegħda isfel fid-dar tagħhom il-Mosta.

X'gara?

Issa darba waħda gara li missier Sam u Kylie, meta mar biex jagħtih jiekol, nesa l-gaġġa miftuha. Kif ra l-gaġġa miftuha Kejlu tar 'il barra. Min jaf x'haseb dak il-hin? Anke l-bieb tal-gallarija kien miftuh u Kejlu harab. Malli t-tfal ġew lura mill-iskola u ma rawx lil Kejlu fil-gaġġa bkew mhux ftit. Wara nofsinhar hargu jduru biex jaraw jekk isibuhx għax miskin min jaf kemm kien imbeżza' waħdu. Waħħlu wkoll karti b'ritratt tiegħu u bl-indirizz tad-dar tagħhom biex jekk xi hadd isibu jkun jaf ta' min hu. Talli jehduhulhom kienu se jagħtu mitt ewro! Filgħaxija habbat il-bieb. Kien Tommy, il-gar. Kellu gaġġa f'idu u fiha kien hemm żewġ amorini. "Nahseb dan Kejlu tagħkom," qalilhom. Ġie hdejn Wendy tiegħi u għedt, "Dan żgur harab lil xi hadd, ja mqareb li hu." "Imbagħad ftaħtlu l-bieba u daħal hdejha."

Il-Merill

ta' Alfred C. Sant

Maghruf għall-ghana tieghu
Li tidwi fuq l-irdum,
Mill-weraq jibni bejta
F'għoljiet fuq il-bastjun.

Sidru ta' lewn kahlani
Gwenhajt kulur ic-comb.
Kull min hu Malti bhali
B'ghozz go qalbu jzomm.

Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Kull filghodu jqum ikanta.
Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Ghasfuq zghir li jbejjet f'Malta.

Kif jisbah lehnu jsemma'
Li jghaxxaq il-widien,
U jtir mas-seba' sema
Jitpaxxa bil-holqien.

Irid ifittex l-ikel
Ma jmurx għand tal-hanut,
Izda jmur għand il-bidwi
Jehilsu minn skoss dud.

Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Kull filghodu jqum ikanta.
Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Ghasfuq zghir li jbejjet f'Malta.

Ghalkemm il-ligi tharsu
Minn xi kiefer traditur,
Mhux darba jew tnejn smajna
B'xi nassab jew kacatur ...

Jixxabtu, jiehdu l-bejta
Jisirqu c-ckekna frieh,
Dan aghar minn vandalizmu
Li jien hafna kontrih.

Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Kull filghodu jqum ikanta.
Il-Merill, Merill twitt twitt, Merill twitt twitt,
Ghasfuq zghir li jbejjet f'Malta.

Issa li smajt il-kanzunetta x'tista' żżid jew tbiddel?

1. Il-merill jagħmel dan il-hoss: twitt twitt. Xi hsejjes ohra jista' jagħmel il-merill?
2. Flok filghodu x'tista' tghid?
3. X'jista' jagħmel minflok ikanta?
4. Tista' taħseb f'għasfur iehor flok il-merill? Jagħmel xi hoss? X'tista' tibdel?

Taqsimta 4: Dawra mad-dinja

Pagna 46

Il-ħuta!

Hemm ħuta f'nofs ta' baħar. Ħalq il-ħuta qisu miftuh. Min jaf x'se tiekol? Ara ftit x'tiehu gost fl-ilma baħar! Jismu l-Baħar Mediterran. Imma din il-ħuta mhux tal-ikel! Lee, din il-ħuta hija blata kbira u fuqha hemm in-nies. Hemm ukoll djar, karozzi, hwienet, lukandi, libreriji, ristoranti, għelieqi, teatri, fabbriki u skejjel. Biex tasal mill-ħalq sad-denb iddum inqas minn siegħa. Jekk ma ssibx traffiku! Jien noqgħod kwazi f'żaqq il-ħuta — il-Mosta! Biex tmur f'pajjiż iehor trid taqbad vapur jew ajruplan. Taf liema hu wiehed mill-eqreb pajjiżi? L-Italja.

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Dwar xiex inhi din is-silta?
2. Taf x'jisimha din il-ħuta?
3. Xi ssib fuqha din il-ħuta?
4. Inti fejn toqgħod? Joghgbok fejn toqgħod?

Pagna 54

Ġej bid-dgħajsa jew bil-gondola!

Malta mdawra bl-ilma baħar u Venezja mibnija fuq l-ilma. Kemm f'Malta kif ukoll f'Venezja nistgħu mmorru minn naha għal ohra fuq l-ilma. F'Malta nużaw id-dgħajsa u f'Venezja jużaw il-gondola. Dawra bil-gondola ddum xi 40 minuta imma biex taqşam mill-Birgu għall-Belt iddum xi 20 minuta biss. It-turisti jhobbuhom ħafna dawn it-tip ta' dawriet, kemm f'Malta kif ukoll f'Venezja. La d-dgħajsa f'Malta u lanqas il-gondola f'Venezja m'għadhom jintużaw wisq min-nies tal-lokal. F'Malta kulhadd juża l-karozza u f'Venezja l-vapurett.

Pagna 57

Il-Banda

ta' Joe Friggieri, bil-mużika ta' Charles Camilleri
Tkanta Miriam Cauchi

Il-banda għaddejja papparappa,
Il-kurunetti peppereppe,
Il-klarineti fuq quddiem,

Pipp - pirippi,
Parapppa, pereppereppe.

Illejla
Il-festa taghna
Kemh hawn sabih papparapappa,
Illejla
Ejja hdejja
U nibqghu hawn sa jghaddi l-lejl.

Ara fejn sejjer papparapappa,
Mela fis-sakra peppereppe,
Tghaddix minn hawn, tghaddix minn hemm,
Pippi-pirippi,
U nibqghu hawn sa jghaddi l-lejl
Sa jghaddi l-lejl,
Sa jghaddi l-lejl.

Irfistli l-kallu, papparapappa,
Ma nistax nimxi, peppereppe,
Kemh int qanzha, tghaggibhiex,
Pippi-pirippi,
U nibqghu hawn sa jghaddi l-lejl
Sa jghaddi l-lejl,
Sa jghaddi l-lejl.

Issa li smajt il-kanzunetta x'tista' zzid jew tbiddel?

1. Xi hsejjes ohra tista' taghmel il-kurunetta?
2. Xi hsejjes ohra jistghu jaghmlu t-tamborlini?
3. Ahseb fi kliem li jirrima ma' papparapappa.

Taqsimha 5: Haddiema differenti

Pagna 58

Isma' l-avviz dwar gurnata xemx tikwi.

Nhar is-Sibt 25 ta' Lulju mistennija jintlehu l-oghla temperaturi tas-sena. L-oghla temperatura ghandha taqbez il-45 grad Celsius bejn il-11.00 ta' filghodu u t-3 ta' waranofsinar. Ir-rih shun digà qed jinhass minn issa. Temperatura bhal din ilha ma tinglehaq 5 snin. Ghalhekk, jekk is-Sibt li gej ghandek bzonn tohrog, indilek sewwa bil-krema kontra r-raggi UV, ilbes kappell u nuccali tax-xemx, qis li jkollok l-ilma mieghek u stkenn fid-dell jew taht umbrella. Idealment, f'temperatura daqshekk gholja, ikun ghaqli jekk tibqa' d-dar ghall-frisk. Jekk ghandek xi kelb, tohorgux barra f'dawn it-temperaturi kefrin!

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Meta se tkun hafna shana?
2. Kemm se titla' t-temperatura?
3. X'ghandek taghmel biex tiprotegi lilek innifsek mix-xemx?
4. U jekk ghandek xi kelb? X'ghandek taghmel?

Pagna 61

In-nani u l-iskarpan

Jien Ġe u hija Ġu. Ahna ż-żewġ nani li morna nghinu l-iskarpan. U issa se nghidilkom l-istorja kif nafuha ahna. Ahna xogħolna nghinu n-nies fil-bżonn. Naħdmu l-jieli shah. Nagħmlu minn kollox. Hux vera Ġu?

“Uuuuu hallini ghax ghajjen issa.” Heqq ghax ovvja, taghmel lejl taħdem, imbagħad tkun trid torqod hux hekk? Imma jien xorta rrid nghidilkom fuq l-iskarpan. Ma kellux flus biex jghix iktar. Allura ma tghinux? Bdejna mmorru billejl, waqt li jkun rieqed u nhitulu ż-żraben. Eee u ahna ninqalghu għal kollox. Tghidx kemm nafu nhitu, hi. Imbagħad meta beda jbigħhom u jaqla' l-flus ma baqax fqir hux.

“Mhux ovvja Ġe!” Insomma mbagħad darba wahda morna biex inhitu bhas-soltu u rajna l-hwejjeg imdendlin u ż-żarbun ckejken – kollox id-daqs tagħna. U ahna, meta xi hadd ihallilna rigal ikun ifisser li issa m'ghadx għandu bżonna iktar. Allura biddilna l-hwejjeg qodma li kellna, ilbisna ż-żarbun gdid li għamlilna l-iskarpan u tlaqna nghinu lil xi hadd ieħor.

Issa li smajt din is-silta, iddiskuti dawn il-mistoqsijiet ma' shabek fil-klassi:

1. Min huma Ġe u Ġu?
2. Lil min kienu jghinu?
3. X'kien xogħol Ġe u Ġu?
4. X'għamlu darba wahda l-iskarpan u martu għal Ġe u Ġu?
5. Inti tafha l-hrafa tan-nani u l-iskarpan? Irrakkuntaha lil shabek fi kliemek.

Pagna 63

Filghodu Kmieni

ta' John B. Dougall

Jisbah il-jum bid-dawl isfar tax-xemx miz-żerniq li gie jhabbar il-jum.
Noghrok ghajnejja u nitmattar xi ftit.
Nohrog mill-friex. Nilbes xi lbies.
Waqt li nittewweb intappan il-hgieg.

Niftah it-tieqa li għandi fil-kamra tas-sodda u nittawwal fit-triq.
Nara t-triq vojta timtela bin-nies.
Min ga ghax-xogħol. Min għall-Quddies.
Min sejjer jixtri u min digà gie.

Tal-Haxix jghajjat u jqajjem in-nies. (Haxix!)
Tal-Halib fliexken ičekčku 'l xulxin. (Halib!)
Tal-hut ġejjin, tal-hobż qassam u mar. (Hajjin!)
Kemm tiehu gost tohroġ kmieni mid-dar!

Tal-hut ġejjin jghajtu b'hanġra daqsieħ li l-hut l'ghandhom illum għadu haj.
Serbut ta' qtates fil-post jistennew. "Vopi w Sawrell. Tunnaġġi w Tumbrell.
Għadhom hajjin il-Klamari w l-Qarnit."

Tal-Haxix jghajjat u jqajjem in-nies. (Haxix!)
Tal-Halib fliexken ičekčku 'l xulxin. (Halib!)
Tal-hut ġejjin, tal-hobż qassam u mar. (Hajjin!)
Kemm tiehu gost tohroġ kmieni mid-dar!

Tal-hobż ġie tard u bil-ġenn nesa jhalli ratlejn lil Gerit tal-haddied.
Din wara ftit xirfet rasha mill-bieb.
"X'kien għad ma ġiex? Jew ġie, u mar?
Żgur inharqulu, ġħax tghidx kemm hu hmar!"

Tal-Haxix jghajjat u jqajjem in-nies. (Haxix!)
Tal-Halib fliexken ičekčku 'l xulxin. (Halib!)
Tal-hut ġejjin, tal-hobż qassam u mar. (Hajjin!)
Kemm tiehu gost tohroġ kmieni mid-dar!

Paġna 68

Fredu: Bongu! Kif inti?
Mikiel: L-ghodwa t-tajba Fred. Mhux hażin jien. Inti?
Fredu: Mhux hażin, grazzi! Tard tal-linja illum!
Mikiel: Hekk hu. Ġa 10 minuti tard. Ara kemm ingabru nies.
Fredu: Mela x'hin sar?
Mikiel: Uff! Diġà s-sebġha u kwart.
Fredu: Ajma hej! Kemm se nasal tard illum ix-xogħol.
Mikiel: Heqq, missna nibdew insuqu r-rota!
Fredu: Kieku kulhadd juża r-rota ma jkunx hawn traffiku u tal-linja tkun dejjem fil-hin.
Mikiel: Kieku sew. Inti qed tarah jissahħab bhali?
Fredu: U le! Fejn qed tarah is-shab?
Mikiel: Imsemmija x-xita illum!
Fredu: Ara Mikiel, ġejja!
Mikiel: Iva, dik hi tiegħi. Il-wiehed u sebġhin.
Fredu: Aġhmlilha sinjal ha twaqqaflek!
Mikiel: Hemm hi.
Fredu: Mela narak, Mikiel. Il-kumplament tal-ġurnata t-tajba.
Mikiel: Saħħa. Nispera li ma ddumx wisq tistenna.
Fredu: Ċaw. Narak għada.

Pagna 70

Ilbierah kelli hafna x'nagħmel. Jiena Kevin il-Kuččier. Jigifieri dak li mmexxi ż-żiemel. Fost hafna vjaġġi li kelli, telgħu miegħi Jake u n-nanna tiegħu Melda. Meta n-nanna ta' Jake kienet żgħira ma kinitx tuża karożza jew mutur biex tmur iddur! Kienet tuża karettun jew karożzin. Bħalm'għandi jien! Il-karożzin kienu jużawh l-aktar in-nies li ma kellhomx hafna flus. Dan ikun imqabbad maż-żiemel u ż-żiemel jiġbed bis-saħħa kollha tiegħu! Eee, irid ikun b'saħħtu hafna tafux, għax idum għaddej ftit mhux hażin. Daqqa l-Belt, oħra l-Imdina ... Lil Jake u n-nanna hadthom dawra l-Belt. Jekk tharsu sew lejn il-mappa, tistgħu tibdew timmarkaw ir-rotta li hadna. Bdejna mill-Barrakka ta' Fuq u rajna l-Kastilja, inżilna minn Triq San Pawl, dorna fuq il-lemin għal Triq San Kristofru u waqafna ftit il-Barrakka t'isfel. Imbagħad dorna minn Triq il-Mediterran biex naraw Dar il-Mediterran. Wara bqajna sejr in-lejn Forti Sant'Iermu u minn hemm hadna d-dawra mas-swar minn Triq Marsamxett. Dhalna lura l-Belt minn Triq San Mark u dorna fuq ix-xellug għal Triq l-Ifran. Wara ftit dorna għal Triq San Kristofru fuq il-lemin u minn hemm qbadna Triq ir-Repubblika fejn waqafna ftit Pjazza San Gorg quddiem il-Palazz tal-Gran Mastro. X'dawra dik hej. Inti ġieli rkibt karożzin?

Pagna 71

Issa fejn għamiltu l-martell? Meta nkun se nirreċta, ikolli hafna eċitament. Jien nahdem ta' attur! Eċitanti hux? Veru veru. Nista' nagħmilha ta' hafna nies. Ara, ġieli kont re, darb'oħra qaddej nigri bil-gabarrè, u darb'oħra kummidjant, u ġieli kont kantant ... għamiltha ta' perit, ta' qassis, ta' spizjar, kunduttur, kok u darba kont furnar. Ta' kollox ikolli nagħmilha fuq il-palk. Imma dan ix-xogħol joghġobni hafna. Fil-ġranet meta ma nkunx fuq il-palk, nipprattika għal sigħat twal hafna. Imma bħal-lum inqum, mhux kmieni hafna, u nagħmel ġirja twila, niehu kolazzjon tajjeb ... imma mhux kbir wisq. Imbagħad wara nagħmel ftit prattika tal-vuċi. Trid tismagħni għaddej — nonfoh in-nifs 'il ġewwa u 'l barra — forsi xi darba nurik. U mbagħad niġi t-teatru, nerga' nagħti daqqa t'għajn l-iskritt, nara li l-hwejjeġ f'pothom u ma jdumux ma jibdew jiżbgħuli wiċċi. Bħal-lum — se nkun maġistrat illum bejnietna — anke parrokkja se jlibbsuli. Hadd mhu se jagħrafni, issa tara!

